

A SZEGÉNYÜGY.

Hazánkban a szegényügy különösen annak része, a szegénygyámolítás, nincs napirenden. Munkásaink egy része összeül ugyan néha, és sörös poharak és boros kancsók csengése mellett tanácskozik és jajveszékel azon roppant nyomorról, a melyet a munkásosztály szenved. S mikoron a panasz, meg a sör és bor már elég bőven folyt, felhangzik a zeneszó, megered a táncz. A dinom-dánomot, hogy azután a nyomoruság követi, azon nincs mit csodálkozni, hiszen a szegénység gondolata annyira elbusította szegény munkásainkat, hogy bűvükben, bánatukban elitták és eltánczolták heti béröket. Nincs ott szegénység, nincs ott nyomor, a hol még dinom-dánomra is telik.

A roppant nagy szegénység felpanaszoltatik a „ház“-ban is, különösen a budget-vita alkalmával. „Szegényedünk“, „pusztulunk“ keserves panaszok hangzanak szerteszét, és ha az ember e roppant sok jeremiádot végig hallja, majdnem elhiszi, hogy nálunk roppant nagy a szegénység, az emberek Isten ments! talán már éhen is halnak. S oly mély a panasz, oly nagy az e miatti busulás. Istenem! mikor sirva vigad a magyar.

Ha földművessel, ha iparossal, ha kereskedővel találkozol, ha ujságot veszel a kezébe, mindenütt csak a panasz járja. És egyre szaporodnak a kávéházak, koresmák, azon mulatóhelyek, hová az emberek bűölni járnak.

A sok siralmas panasz daczára, a szegényüggyel behatóan és komolyan nem igen foglalkozik nálunk senki; sem az irodalom, sem a törvényhozás, mert az a roppant szegénység, amely oly sok részről és oly siralmasan felhozatik nálunk, jó és nagy részben Istennek hála! a képzelet szüleménye. Van nálunk szegénység, de inség és nyomoruság nincs, mert szerencsénkre vagy szerencsétlen-

ségünkre, hazánkban nincs sem tulgazdagság, sem tulszegénység. Ezzel korántsem akartam azt mondani, hogy szénánk mindenben rendben van, és segílyre, az emberek támogatására szorulóknálunk nincsenek; és annál kevésbé akartam ezzel azt jelezni, miszerint a szegényügy szebb és nemesebb részével: a viszonyok akkép rendezésével foglalkozás, hogy a nyomor hazánkban csakugyan ne legyen, felesleges volna.

Mondottam, hogy a törvényhozás nem foglalkozik e kérdéssel. Ezzel mást nem akartam mondani, mint azt, hogy a törvényhozás e dolgot csak egyes esetekben tette tanácskozásainak tárgyává, mert tagadhatlan, hogy vannak a szegényügyre vonatkozó törvényeink és intézkedéseink is. Kielégítő és megfelelők-e, az más kérdés.

Ha keveset foglalkozunk mi a szegényügygyel, keveset azon társadalmi intézményekkel, melyek a nyomoruság bekövetkeztének megelőzésére szolgálnak, tehát a szegényügy azon részével, melyet mi annak szebb és nemesebb részének tartunk és nevezünk, és a mely jóformán nem is tartozik a törvényhozás vagy közigazgatás elébe, mert létesítése a társadalomtól és az emberektől függ, és az alapelven alapszanak „segits magadon és az Isten is megsegít”; mondom, ha mi keveset foglalkozunk e részzel; és a szegényügy második, mondjuk siralmasabb része-e: a szegényápolás csak ugy esetlegesen szokott elővétetni, annál többet foglalkoznak e kérdésekkel a nyugoti államok törvényhozói, tudorai, községei. Németországban a mult évvel szegényápolók egylete alakult, és már mult 1881 évi november 11. és 12. napjaiban közgyűlést tartott, tanácskozandó a szegényügy rendezése iránt. Ezen tanácskozásokból kívánunk néhány tárgyat és egy pár határozatot megismertetni Schmoller által szerkesztett „Jahrbuch für Gesetzgebung, Verwaltung und Volkswirtschaft“ nyomán.

Mielőtt az ismertetésre áttérnénk, lássuk előbb, miként van a szegényügy, jobban mondva a szegényápolás nálunk rendezve.

A szegényügyre vonatkozó első intézkedésre a községek rendezéséről szóló 1871: XVIII. törv. cikkben találkoznak, melynek 131. §-ában elvül kimondatik, hogy „amennyiben a jótékony intézetek segílye és egyesek könyöradománya a község szegényeinek ellátására elegendő nem volna, a község a helyi viszonyokhoz képest, gondoskodni tartozik a községben illetékes mindazon szegények

ellátásáról, kik *magukat községely nélkül fentartani egyáltalában nem képesek*. Ha ez ellátás csak a községi lakosok rendkívül súlyos terheltetésével eszközölhető: a község kivételesen a törvényhatóságnak, s ha ez nem bírná, az államnak veheti igénybe segélyét.“

A második a szegényügybe belevágó törvény az 1875 : III. t. cikk, mely is a nyilvános betegápolás költségeiről intézkedik. E törvény szerint a nyilvános gyógy- és betegápolási intézetekben felmerült költségeket első sorban viselni tartoznak : a) a szülők gyermekeikért ; b) a gyermekek szülőikért ; c) a hitvestársak egymásért ; d) a cseléd tartó és állandó munkaadó cselédjéért 30 napig, gyárak, nagyobb vállalatok tulajdonosai és a vasutak igazgatóságai munkásaikért, fennmaradván viszkereseti joguk az illető fizetni köteles ellen. Másodsorban, jótékonyaságból eredt fedezet hiányában, a költségek viselésére a törvényhatóságok hivatvák a beteg községi illetősége szerint. A törvényhatóságok kötelesek betegápolási alapról gondoskodni, esetleg e célra az egyenes államadók után pótdókat kivetni. A törvényhatóságok helyébe az állam lép : bujasenyves betegek állami és nyilvános kórházakban és gyógyintézetekben őrzött elmebetegek és oly betegek gyógyítása esetében, kiknek illetőségi helye ki nem tudható. Az államot terheli minden esetben az országos bábaképezdékben ápoltak gyógykezelése. Kimondatik továbbá elvül az is, hogy a községek a betegek és gyógyíthatlan betegek ápolásáról gondoskodni tartoznak, amennyiben ennek teljesítésére a fentebbiek szerint első sorban kötelezettek nincsenek.

A közegészségi törvény (1876 : XIV.) szintén foglalkozik a szegényügygyel, rendelve, hogy a közbiztonságra veszélyes elmebetegek gyógyítás, illetve eltartás végett tébolydába helyezendők ; ellenben a nem közveszélyes elmebetegek, továbbá ártalmatlan bargeyuk, hülyék, vagyontalanság és azok eltartására kötelezett rokonok nem létében, az illetőségi községek által eltartandók.

Ide sorolható a cselédtörvénynek (1876 : XIII. 32. §.) azon intézkedése, hogy a gazda a szolgálati idő alatt saját és a gazda hibáján kívül, megbetegedett cselédet 30 napig gyógyíttatni és élelemmel ellátni tartozik ; de nem tartozik a betegség idejére a cselédnek bért fizetni. Ha a cselédet a betegség a gazda hibájából érte, a gazda gyógyítási kötelezettsége a betegség egész tartamára kiterjed, tartozván egyszersmind a cselédnek a bért is megfizetni.

Ha a betegségnek oka a cseléd könnyelmű és erkölcstelen életmódja; a gazda a cselédet sem gyógyítani, sem ápolni nem tartozik és a cselédnek bér a betegség idejére csak az esetben jár, ha ez betegsége daczára munkáját végzi.

A gyámtörvény (1877 : XX.) is tartalmaz a szegényügyhöz tartozó néhány intézkedést. Ide soroljuk 1-ör azt, mely szerint is a vagyontalan kiskorúakat első sorban az apa és az anya, másodsorban a nagyszülők tartoznak eltartani és neveltetni. A nagyszülők kötelezettsége még a szülők életében hatályba léphet, t. i. az esetre, ha ezek vagyontalanok. Továbbá ide tartozik azon intézkedés is, hogy a törvénytelen gyermekről addig is, míg az apasági kérdés eldőli, az anya gondoskodni tartozik. Ide vesszük azon rendelkezést is, hogy érintetlen marad a gyermekek és unokák kötelezettsége a szülők és nagyszülők eltartására. Fontossággal bír ezen törvény 112. §-a, mely szerint is a gyám vagy gondnok lépéseket tenni tartozik, hogy a vagyontalan gyámoltak vagy gondnokoltak, a rokonok vagy más jóltevők által eltartassanak, hogy valamely jótékony intézetbe felvétessenek, vagy *a község által eltartassanak mindaddig, míg a gyámolt vagy gondnokolt alkalmaztatásával vagy munkájával magát el nem tarthatja.*

A szegényügy körébe tartoznak a rendőri törvénynek (1879 : XL.) azon intézkedései is, melyek a csavargók és a koldusok ellen irányozvák. A csavargók elzárással fenytettnek; 16 évet be nem töltött csavargók javító intézetbe dugatnak. Büntetés alá esnek a szülők, gyámok, gondnokok, felügyelők, kik a 16 évnél fiatalabb gyermekeket csavarogni hagyják, vagy csavargásukban lehetőleg meg nem akadályozzák. Csavargó, ha idegen, az országhól kiutasítható, ha hazabeli, illetőségi községébe tolonczozható.

Büntetés alá esik az, *ki hatósági engedély nélkül* házról házra koldul, vagy 16 év alatti gyermeket koldulásra bír. Büntetés alá esnek azon hatósági engedély mellett, vagy anélkül koldulók : 1) a kik éltük tizennegyedik évét túlhaladták, ha három tagnál nagyobb számban ugyanazon helyen együtt, vagy 2) a kik a hatóság által megállapított időn kívül koldulnak; 3) a kiknél a koldulás alkalmával fegyver van; 4) a kik nyitva nem levő lakásba, előzetes engedély nélkül, bemennek; 5) a kik nyomort, szerencsétlenséget, testük valamelyik tagjának hiányát vagy hibás voltát, látó-, halló-,

beszélő tehetségük hiányát, vagy elmetehetségük megzavarodását színlük.

A vaspályák által okozott halál vagy testi sértés iránt felelőségről szóló 1874 : XVIII. t. cikk szintén a szegényügy egy kiegészítőjének tartható, amennyiben gondoskodik a sérültről és illetve az elhunytak hozzátartozóiról. A vaspályavállalat ugyanis ezen törvény szerint felelős a vaspálya üzeme által okozott halálesetek és testi sértések által bekövetkezett károkért, amennyiben nem igazolja, hogy a halált, illetve sérülést elháríthatlan esemény, egy harmadiknak elháríthatlan bűnös cselekvénye, vagy a megholtak illetve sérültek saját hibája okozta. A károk testi sértés esetében állanak a gyógyítás költségeiben és azon vagyoni hátrányokban, melyek a sérülés folytán, a kereseti képességben előállottak. Halál esetében pedig állanak a megtérítendő károk : a temetési költségekben és az elhunytak törvény szerinti fennállott eltartási és nevelési kötelezettségeiben.

Ha még felemlítjük, miként az 1880 : XXVII. t. cikkel megállapított hadmentességi díj első és főfeladata jótékonyság, és hogy ennek célja : a rokkantak eltartásának javítása ; az ellenség előtt elesett, megsebesítés vagy hadi fáradoalmak folytán elesett katonák gyámoltalan özvegyeinek és árváinak ellátása ; mozgósítás esetében behívott állandóan szabadságoltak, tartalékosak, póttartalékosak és honvédek gyámoltalan családjának felsegélése ; akkor azt hisszük, hogy minden a szegényügy körül csak létező hazai törvényt fel említettünk.

De midőn a szegényügyről szólunk, nem hagyhatjuk érintetlenül azt sem, hogy a törvényhozás, midőn egyes vidékeket csapások érték, mindig helyben hagyta és törvénnyel meg is erősítette a kormánynak abbéli intézkedését, hogy az ily nagy csapást ért vidékeket kölcsönökkel, inségi munkálatokkal, sőt egyszerű segélyvel is ellássa.

A szegényügy kiegészítő részét képezik a jótékonyági egyletek és intézetek, továbbá és ezekre fektetjük a fősúlyt, a nálunk meglehetősen mérvben elterjedt s kölcsönösségen alapuló betegsegélyező egyletek ; temetkezési egyletek ; kiházasítási egyletek ; életjáradék biztosító egyletek. Ezen kölcsönösségen alapuló egyletek megalakulása, működése, törvényileg szabályozva nincsenek ; alakításuk belügyminiszteri engedélytől van függővé téve. A szegényügy adta

hivatást teljesítik némileg az ipartörvény (1872 : VIII.) által szabályozott ipartársulatok, melyeket az iparosok a törvény értelmében alkothatnak ugyan, de a melyek alkotására nem kényszerítvők.

A szegényápolásra nézve, nálunk egy rakás törvény van; azonban ezekkel még a szegényápolási ügyet sem tartjuk kimerítően szabályozva, és egyes intézkedésekben ellentétek vannak. Utalunk azon ellentétre, mely van a cseléd tartó gazda és a gyárak, nagyobb vállalatok és vasutak betegápolási kötelessége közt. A gazda cselédjét viszkövetelés nélkül tartozik ellátni, ezek alkalmazottjukért felelősek ugyan, de az ellen viszkeresetük van.

Hiányosak, mert nincs megállapítva, kik tartandók azon szegényeknek, kik magukat eltartani képtelenek.

A későbbi törvényekből tapasztaljuk, hogy ezek közzé számitandók: a vagyontalan és magukat eltartani képtelen kiskorúak; a betegség vagy elmeheli fogyatkozás folytán, munkaképtelenek. Ide vehetjük a munkára képtelen aggkorúakat.

De a fentartási lehetetlenség beállhat munkaképes egyénekre is oly esetben, midőn munkahiány van; midőn tehát a munkás a legjobb akarat és szándék mellett sem képes munkára szert tenni, és abból magát és családját a legszükségesebbekkel is ellátni. Az inséges és criseses idők szaporitják nagy mértékben a szegények számát. Az tehát a kérdés, hogy teljesen munkaképes, de teljesen kereset hiányában vagy igen szűk kereset közt levő egyéneket a községek szintén tartoznak-e eltartani; vagy jogukban áll-e a községeknek ily egyéneknek is a vállára koldustarisznyát aggatni, vagyis a szabad koldulást megengedni? A mint a törvény szól, biz ez is megtörténhetik.

Törvényeink egyik roppant hátránya, a szegényeknek a könyöradományokra utalása; mely által a hatóságok feljogosittatnak: koldulási engedélyek adására. Ez sérti a civilisatiót, ez sérti az önértetet, az illemet. Nem sértő-e az aggnak, a nyomoréknak egy papírt adni kézbe és neki azt mondani: Nesze itt e papír, menj vele házról házra koldulni, vagy állj vele utcásarokra. Tűrheti-e ezt a XIX-ik század, hogy egy becsületben és munkában megőszült agg, vagy munka közben, vagy talán a haza védelmében szerencsétlenné vált nyomorék kézfentartva utcásarkon, könyörögjön? és csak ha könyörgése nem használt, akkor álljon elő a község a maga segélyével.

De miből adja e segílyt? Törvényeink kimondják a községek kötelezettségét a községbeli szegények, testi és lelki betegek eltartására és ápolására, ha más kötelezett nincs; de nincs gondoskodva arról, hogy a község e költségeket honnan fedezze. Egy fedezeti alapot ugyan kijelöl: a már említettük a koldustarisznyát.

A koldustarisznya erkölcstelen fedezeti alap más tekintetben is. Mert ha a koldulást az állam valami megengedhetőnek tartja, sőt arra utal is; miért volna a koldulás csunya, lealázó és tilos foglalatosság? A koldulás tilos, ennek kellene a legfőbb törvénynek lenni. A fővárosban is hány ember megy koldulni, kinek teste, lelke ép, — csak a munkát nem szereti.

S vidéki városokban, községekben a koldulási napokon és órákban a kis- és nagykoldusok az embert lábáról majd leveszik. A koldulás és koldulási lehetőség az emberek erkölceit csak megméltelyezi, munka- és dologkerülést teremt mindenha és mindenhol. — Külön községi jövedelmeket kell teremteni, a melyekből eltartassanak a magukkal tehetetlenek, mindig feltéve, hogy nincsenek olyan rokonok, kik erre a törvény értelmében, első sorban kötelesek, vagy maguk is csak nyomorúságban élnek. De a tartásra kötelezett rokonok sorát tovább lehetne kiterjeszteni; és nem kellene azt pusztán a szülőkre, gyermekekre és házastársakra szorítani. A rokonok közzé még bátran fel lehet venni legalább is a testvéreket. — Ép eszü, és tagu, munkára képes ember segítsen magán, vagy legfelebb adassék neki alkalom a munkára. De koldustarisznya, könnyöradomány törültessék törvényeinkben.

De im észreveszem, hogy kritikával foglalkozom, holott csak ismertetni óhajtottam az első német szegényápolók gyűlésének tárgyait, a mennyiben azok nálunk is érdekekkel bírhatnak.

Az alapszabályok megvitatása után a tanácskozások első tárgyát a szegényügyi statisztika, jobban mondva a szegényügyre vonatkozó egyöntetű statisztikai adatok gyűjtése képezte.

Oly statisztikai adatok gyűjtése czéloztatott, melyek ezen nagy társadalmi kérdésre minden oldal felvilágosítást adjanak. Elismertetett a statisztikai és különösen egész Németországra szóló egyforma adatok szüksége; de azok miként leendő gyűjtése és beszerzése iránt megállapodás létre nem jött. — Mi talán bátran mondhatnók, hogy nekünk általában nincs szegényügyi statisztika.

kánk. Mi nem tudjuk, költenek-e, és mennyit költenek a törvényhatóságok, a községek, a szegények felsegélésére, annál kevésbé tudhatjuk, hogy az engedélyezett és nem engedélyezett koldusok mennyi alamizsnát szereznek, nem ismerjük a segélyezettettek számát, korát, vallását, műveltségi fokát, társadalmi állását, munkaképességét vagy képtelenségét, elszegényedésük okát stb. — Tudni kellene ezenkívül az egyleti működést, ismerni a kórházakat, árvaházakat, agghajlékokat, alapokat, alapítványokat. Csakis ily adatok mellett lehetne a szegényügyet teljesen ismerni és megfelelő javaslatokat tenni. Ily dolgokra nekünk nincs pénzünk, és a szerencse az, hogy az ez irányú statisztika nálunk nem is oly égető szükség.

• A tárgyalások sorrendjét követve, a vitatás második tárgyául kitűzve volt a balesetek elleni biztosítás a szegényügyre való vonatkozásában. Említsük meg mindjárt, hogy e tárgyban sem hozott határozat, mert a tanácskozás általánosságok és nem egyes meghatározott elvek körül forgott.

De a kitűzött kérdés a szegényügy legfontosabb pontjai közé tartozik, mert tulajdonképen itt arról van szó, mily hatást gyakorol a biztosítás a szegényápolás apasztására, és lehet-e a biztosítással a szegényápolást megszüntetni? A kérdés tehát azok közé tartozik, melyek tulajdonkép a szegénység megelőzésének eszközeit keresik.

Németországban e kérdés azért bír különös fontossággal, mert annak törvényei megállapítják, miként a szegények eltartása rokonok és más kötelezettek nem léteben, első sorban a községeket terheli és a tartási kötelezettség kiterjed minden akár munkaképes, akár munkaképtelen emberre, ki az életfentartásra legszükségesebbeket sem képes beszerezni. Megállapítják ugyan a törvények azt, hogy az adott segélyek a segélyezettettek által, ha erre képesekké válnak, visszatérítendőek; de bizonyíték nélkül is tudhatjuk, hogy ez csak ritka esetekben történik meg. A munkások támogatásáról van leginkább szó, és e támogatás a községi lakosokra roppant költségeket ró.

Ha az ember méltóságából indulunk ki, ha azt vesszük, hogy az ember, bár koldusként — meztelen — és mint a világ legtehetlenebb teremtménye látta meg a napvilágát, mégis bár lassan, önerejével tartozik a földön megállni, akkor kétségtelenül azt fog-

juk mondani, hogy az ember rendeltetése és feladata : a maga lábán járni, magáról gondoskodni és nem másokra támaszkodni. Az ember méltóságával egyezőbb a biztosítás a segéllyel, meg azért is, mert a segély mindig csak alamizsna, mely megszégyeníti az elfogadót, és gyakran sérti az adót. Különbség van az önkénytes adomány és kényszerített adomány közt. Az önkénytes adománynál az ember tehetsége szerint tesz; a kényszerítetténél már a tehetség vagy képesség mellékszerepet játszik. Felhozható az is, hogy a közsegély tulajdonkép nem egyéb, bizonyos iparoknak nyújtott jutalomnál, az előállítási költségek leszállítására, és a közsegély által a közönség fizet meg oly dolgokat, melyeket tulajdonkép a fogyasztó a munka vásárlásával tartoznék megfizetni, a milyenek : a betegség, gyermektartás, árvák stb. költségei. Nem szabad azt sem figyelmen kívül hagyni, hogy a közsegélyben részesülés tudata erkölcstelenséget és elfajulást okoz, a munkakedv és ösztön megszüntét eszközli. Másként cselekszik az, ki tudja, hogy nem számíthat senkire, csak önmagára, és megint másként az, ki abban bizhatik, hogy maga és családja szükségét nem fog szenvedni. És akárhány válik néha léhává, herévé, dolog- és munkakerülő naplopóvá, épen annak tudatában : a mindennapi kenyér majd csak meglesz.

Az ember lényéből, erkölcsi személyiségéből folyik az önbiztosítás, vagyis a gondoskodás a jövőről.

Az ember erkölcsi kötelességei közzé tartozik a magáról és övéiről gondoskodás; és ezen erkölcsi kötelességének folyománya a takarékoskodás, és a takarékoskodás által vagyunk képesek magunkat és hozzátartozóinkat a viszonyok változandósága ellen biztosítani, és magunkat és mieinket az adományok kérése és vevése szegénységtől megóvni. Félreértések kikerülése végett megjegyzem, miként az még nem takarékoskodás, ha kevesebbet költök szükségletekre, mint a mennyit keresek. A takarékoskodást, mint a pazarlásnak ellentétét is veszem, és részemről pazarlónak kénytelen volnék tartani azt is, ki gazdaságának instruálására mértéken túl költenek; miként pazarlónak tartom, és pazarlónak tartja a büntetőtörvény is azon embert, ki más foglalkozása mellett, a börzére is eljár és vagyonát, jövőjét ott kártyára teszi.

Az embernek, mint erkölcsös és eszes lénynek feladata : a takarékoskodás, az előrelátás, és ezzel kapcsolatban a vagyonszerzés és félretétel, mint mondani szokás : non putarem esetekre, a melyek

azonban mindennap előfordulhatnak. — Az emberi méltóság azt hozza magával, hogy e kötelességeket mindenki önként és magától teljesítse. — De mi történjék azon emberekkel, kik e kötelességérezetre nem ébredtek, kik még csak annyit sem tanultak meg : Magad tanultál meg a világban járni, tanulj meg abban magadtól is megállni. — Ebben válik el a két tábor. — Ki az ember méltóságában, eszébe keltelkedik : kényszerrel fog követelni ; ki abban bíz, — a kényszerrel ellenezni fogja. — Tanítsd őket és észre térnek, mond az egyik ; az ige mit sem használ, mond a másik. Részemről abban a nézetben vagyok, hogy ha másképp nem lehet, — a magukról való gondoskodásra kényszeríteni is kell az embereket, bár őszintén meg kell vallanom, hogy minden gyámkodásnak, minden kényszernek nagy ellensége vagyok. De ha kis gyermekbe belekényszerítjük az okosságot, a koránál fogva ugyan már nagykorúnak, de eszénél fogva még mindig kiskorúnak nem engedhetjük meg az ostobaságok elkövetését. Az ipartörvénynél e kérdés napirendre kerül. Akkor lesz eldöntendő, hogy az iparos-segédnek, gyárimunkások nálunk elég érettek-e arra, hogy magukon önerejükkel és öneszüknél fogva gondoskodjanak magukról, családjukról, betegség esetében és aggkorukra ; ha éretleneknek találtnak, akkor az önbiztosításra bizony keményen rá is kell őket szorítani.

Ha a kényszerbiztosítás, vagyis a magáról való gondoskodás kimondatik, ennek kijelölésével a dolog még nem ért véget. — Ki legyen a biztosító ? Az állam vegye-e kezébe a biztosítást, vagy tartozzanak a munkások szövetségbe lépni ? Ki kezelje a szövetség pénzeit ? — Keresményének mennyi részét tartozik a munkás befizetni ? — Ha a gyáros és munkaadó iparos e biztosításba belevonatik, mily mérték szerint tartozik ahhoz hozzájárulni ? — Ezek azután a kényszerbiztosítás főbb eldöntendő kérdései. Ezek azok, a melyek miatt a kényszerrel könnyű kimondani, de a melyek miatt kivitele igen bajos. — Ha a biztosítást az állam veszi kézbe, eltekintve a terhektől, ott van az állam gyámkodása és az ennél is nagyobb baj : az állam kötelessége az eltartásra vagy munkaadásra ? — Az állam helyett a községet lehet biztosítóul felléptetni ; szűkebb körre szorítkozik a gyámkodás, — de a veszély itt a munkaadási kötelezettség"-ben rejlik. Csak egy út fog maradni : a „kényszer-társulás“. — Ennek szervezete körül azonban megint a kérdések egész tömege merül fel. A társulatok mely esetekre adjanak

biztosítást? Miként alakuljanak a díj fizetések? Az egész országra egy szövetkezet állapíttassék-e meg: vagy a szövetkezetek legyenek egy közhatóság, vagy csak egyes községek területére szorítva? Ha községi szövetkezetek állapíttatnak meg, a község területéről távozó tag kiléphet-e, vagy sem? Kilépés esetére a befizetett díjak visszakövetelhetők-e vagy sem? Ha visszakövetelhetők a díjak, mely része követelhető vissza? Ime a kérdések egész tömege. A kérdés tehát nem oly egyszerű. Az önbiztosítás mellett könnyű állást foglalni; — könnyű még a kényszerbiztosítást is kimondani, de életbeléptetni, már ez nehéz. — Ne csodálkozzunk tehát, hogy nagy társadalmi problema a gyűlésben megfejtésre nem talált és ne csodálkozzunk azon, hogy a tanácskozások folytán inkább csakis azon általános elv hangoztatott, hogy az önbiztosítást minden eszközzel elő kell mozdítani, és a segélyezendők tömegét kell leszállítani. Megjegyezzük még azt is, hogy az önbiztosítással a segélyezési ügy megszűnni nem fog; az önbiztosítás csak a segélyezési ügygyel járó költségek apasztására fog vezetni, mert mindig lesznek szerencsétlenek, ügyefogyottak, kiknek támogatását a társadalom nem mellőzheti. A munkaképesek kizárhatók és ki is zárandók a segélyből, és abban legfeljebb csak nagy inségek idejében részesítendők; de ha ezek ki is záratnak, a kiskorúakat, a testileg és lelkileg betegeket, a munkaképteleneket abból kizárni soha sem lehet. — A községi szegényadó fentartása és csak lehető mérséklése mellett szólottak a németek; kijelentve, miként a cél soha sem lehet a szegényadó teljes eltörlése, hanem annak csak mérséklése. Mi meg a mellett szólalunk fel, hogy a községek szoríttassanak a szegényadó behozatalára és ne legyen joguk senkinek, de senkinek a nyakába koldustarisznyát akasztani.

Érdekes azon határozat is, hogy a jótékony nőegyletek a községi szegényügyet kezelőkkel együtt működjenek. E határozat magyarázatát abban találja, nehogy visszaélések történjenek, és nehogy az egyletek olyanokat segélyezzenek, kiket a közjótékonyaságból gazdasági, civilisationális érdekekből ki kell zárni. Mert a mily dicsérendő a jótékonyaság magában véve, és a mily áldásos is jó helyütt alkalmazva, ép oly átokká válhatik, ha a hely és alkalom jól megválasztva nincs. Ki munkaképes embert könyöradományban részesít, az nagyobb bünt követ el annál, a ki azt nem teszi. Munkaképes embernek nem könyöradomány, hanem munka való, és jó-

tékony egyleteink mindenestre sokkal több hatást gyakorolnának, ha pár forint segély helyett, néha többet adnának, de a segélyezettet szerzőképesé teszik. Sokkal hasznosabb özvegységre jutott, de még muvaképes nőnek egy varrógépet adni a kezébe, azzal való bánásmódra megtanítani, mint talán hetenként 1—2 frttal ellátni. Oly irányban kellene haladni egyleteinknek, hogy ne könyöradományokat, hanem valóságos segítséget adjanak : a munkában és a szerzési lehetőségben.

Egyleteink figyelmébe volna ajánlható e gyűlésben felmerült azon indítvány is, miszerint munkás-családokhoz tartozó 8—14 éves leányokat házias munkákra : sütés-, főzés-, mosás-, tisztogatás-, kisebb varrásokra kellene tanítani, és ezt kapcsolatba lehetne hozni a gyermekkertekkel. Ehez mi csak azt kívánnók tenni, hogy különösen a leány-árvaházakban e dologra nagy figyelmet kellene fordítani ; azokban szerencsétleneink könnyen megtanulhatnák mind e mesterségeket, és mindenestre e szerencsétleneknek sokkal több hasznot hozunk, mintha azokat művelt kisasszonyoknak, de igen rossz gazdaasszonyoknak neveljük. E dolog követése és megtanulása bizony-bizony nem ártana meg polgári családaink nagy részének se. Hány finyás kisasszonynak nevelt leány bánta és sajnálta nő korában, hogy szülői nem tanították meg azokra a mesterségekre, a melyek a férjet a házi tűzhelyhez jobban lekötik, minden német, franczia, angol és tudj' Isten miféle nyelvű csacsogásnál és minden zongorahangnál. — A házi tűzhely, a kedves otthon, sok nyomor-
nak a legbiztosabb megelőzője.

A tanácskozás tárgyai közül még kiemeljük azon kérdést, miként lehetne a koldulásnak és csavargásnak véget vetni? A kérdésnek megvan a maga erkölesi és gazdasági oldala. — Mig a vallás az embereket arra tanítja : „Segíts a nyomorulton és szegényen“, addig a tapasztalat az embereket és államokat arra tanítja, hogy ezen magában magasztos elv a gyakorlatban igen sokszor az erkölcstelenségnek szülőanyja. A könyöradományok az embereket arra szoktatják, hogy ne dolgozzanak, és ne fáradsággal keressék kenyerüket ; s a ki egyszer a könyöradomány vételét megszokta, könnyen reáadja fejét az üzletszerű koldulásra és majd a csavargásra, és ha ezek célra nem vezetnek, következik mások javának, a hirtokos akarata ellen való elsajátítása. — A koldulás és csavargás megakadályozására természetesen közre kell hatnia társadalmi és

állami intézkedéseknek és intézményeknek. Mindenekelőtt meg kellene szüntetni azon okokat, melyek a koldulást előidézik. — E mesterségre az emberek gyakran csak a viszonyok hatása alatt kényszerítettnek így akkor, ha munkára nem találnak, vagy oly súlyos viszonyok közzé kerülnek, midőn az „önsegély“ a legjobb szándék mellett sem használható. — De vannak oly társadalmi szokások is, melyek a koldulást előmozdítják; ilyen különösen a vándorlegényeknek kéregetése, házról-házra járása, és ilyen azon a vallás és az erkölcs által az emberek kedélyébe mélyen beoltott és azok által gyakorlott azon eljárás, hogy egyáltalán minden kéregetőnek juttatnak valamit.

Szárazon regisztrálni akarjuk, hogy e társadalmi bajok megakadályozására, mely javaslatok tétettek, mert határozat e kérdésben sem hozatott.

Az egyik javaslat, mint állami intézkedés, a dologházakba való elzárást hozza fel, de azon feltétel alatt, hogy előbb kinyomoztassék, ha vajjon a koldulást nem a kényszer eredményezte-e? Társadalmi intézkedésül pedig javasoltatik „koldulást akadályozó egyesületek“ létesítése. Ezen egyesületekben a tagok kötelezik magukat arra, hogy koldusnak könyöradományt nem adnak. A koldusok az egyesülettől, de csak természetben kiszolgáltatót segélyben és ebben is meghatározott munka fejében részesítettnek. Ezen elbánásban részesíttessenek az átvándorló munkások és mesterlegények is.

Egy más javaslat az imént említett egyesületeket nem tartja éppen célszerűtleneknek, hanem megtörténhetik, hogy éppen ezek fognák az erkölcsöket megmértelyezni, a mennyiben a koldusok az egyesülettől a természetben adott segélyt igénybe vennék, magánosoktól, kik nem egyesületi tagok, meg a pénzsegélyt és ezt azután iszákoszágra használnák. — A községek adjanak és szerezzenek munkát és akadályozzák meg, hogy oly sok kéz, munkahiány miatt szüneteljen. Az okozott költségek kárpótolva lennének azon kevesebb kiadások által, melyeket most javító- és fegyházakra kell kiadni. És az, hogy ezáltal tulajdonkép a munkások joga munkára elismerettnek, ne képezzen akadályt, — mert ez elv indirecte el van ismerve azáltal, hogy a munkahiányban szenvedő könyöradományban részesül, mely pedig mindenesetre hátrányosabb a munka által való keresetadásnál. Minden községben legyen tehát egy munkaadó-, illetve szerző-intézet és e mellett minden munkás legyen

munka- vagy vándorkönyvvvel ellátva és oly törvény hozassék, mely valahogy a munkahiány miatt vándorlásra és kéregetésre szorultat ne zavarja össze az üzletszerű koldussal és csavargóval.

A vitából kiemeljük, hogy Württembergben a kérdéses egyletek 1880-ban betiltattak, és azóta a legtöbb kerületben a koldusoknak és csavargóknak az élelmezést a községek, illetve hivatalok adták, mely azon jó hatással bírt, hogy úgy a csavargók száma, valamint a foglyokra tett költségek megapadtak.

Szászország egyes kerületeiben koldusoknak könyöradomány adása csak egyes megjelölt helyeken van megengedve; az ez ellen cselekvők 2 márkáig terjedő birsággal büntettetnek. — De ezen könyöradományokat osztogató helyiségek egyszersmind munkautalási helyek is.

Közleményünket bevégezendő, kiemeljük, hogy egy specialis tárgyban, t. i. arra nézve, hogy mi történjék azokkal, kik gyámoltalan családjukat inségben elhagyják? azon határozat hozatott, miszerint az ily családfőket közigazgatásilag lehessen akár dologházban, akár azonkívül munkára szorítani.

A kérdés nálunk is megérdemelné a figyelmet. Azon meggyőződésben vagyok, hogy minálunk a szegényügyet jó nagy részben akkép lehetne rendezni, hogy azon nagy és tömeges nyomorok, melyeket külföldön tapasztalunk, nálunk be ne következzenek. A társadalom nyomorai nálunk is be fognak következni, ha idején nem gondoskodunk oly intézményeknek társadalmi és szükség esetén, állami uton való létesítése által, melyek a nagy nyomorokat, a nagy inségeket megelőzni vannak hivatva. Rámutatunk mint üdvös intézményekre: a postatakarékpénztárakra, népbankokra, fogyasztási-, termelési-, életbiztosítási szövetkezetekre, és különösen az intézményre, mely az embereket szükségleteiknek készpénz fizetése mellett, fedezetére szorítja és serkenti.